

norden

Tasa-arvo luo kestävää
yhteiskuntaa

Pohjoismaiden tasa-arvopoliittinen
yhteistyö 2011–2014

Tasa-arvo luo kestävää yhteiskuntaa

Pohjoismaiden tasa-arvopoliittinen yhteistyö 2011–2014

ANP 2010:782

© Pohjoismaiden ministerineuvosto, Kööpenhamina 2011

ISBN 978-92-893-2169-3

Suunnittelu: Jette Koefoed

Kuvat: s. 1, 3, 12, 18, 27: Karin Beate Nøsterud

s. 6: ImageSelect

Painos: 500

Paino: Arco Grafisk, Skive

Painettu ympäristöä säästävälle paperille, joka täyttää pohjoismaisen

Joutsenmerkin kriteerit.

Julkaisun voi tilata osoitteesta www.norden.org/order

Muita julkaisuja on osoitteessa www.norden.org/publikationer

Printed in Denmark

Nordisk Ministerråd

(Pohjoismaiden ministerineuvosto)

Ved Stranden 18

DK-1061 København K

Puh. (+45) 3396 0400

Faksi (+45) 3311 1870

Nordisk Råd

(Pohjoismaiden neuvosto)

Ved Stranden 18

DK-1061 København K

Puh. (+45) 3396 0200

Faksi (+45) 3396 0202

www.norden.org

Pohjoismainen yhteistyö

Pohjoismainen yhteistyö on yksi maailman laajimmista alueellisista yhteistyömuodoista. Yhteistyön piiriin kuuluvat Islanti, Norja, Ruotsi, Suomi ja Tanska sekä itsehallintoalueet Ahvenanmaa, Färsaaret ja Grönlanti.

Pohjoismaista yhteistyötä tehdään politiikan, talouden ja kulttuurin aloilla tärkeänä osana eurooppalaista ja kansainvälistä yhteistyötä. Pohjoismaisen yhteisön tavoitteena on vahva Pohjola vahvassa Euroopassa.

Pohjoismainen yhteistyö pyrkii vahvistamaan pohjoismaisia ja alueellisia etuja ja arvoja globaalissa maailmassa. Maiden yhteiset arvot lujittavat osaltaan Pohjolan asemaa yhtenä maailman innovatiivisimmista ja kilpailukykyisimmistä alueista.

norden

Sisällys

4	1. Johdanto
7	2. Organisaatio
7	3. Pohjoismaiden tasa-arvopolitiikan haasteita
8	3.1 Sisäiset haasteet pohjoismaisissa elimissä
9	3.2. Ulkoiset haasteet alueellisesti ja maailmanlaajuisesti
11	4. Pääteemat ja painopistealueet 2011–2014
13	4.1 Pohjoismaat
14	4.2 Baltian maat
15	4.3 Luoteis-Venäjä
16	4.4 Kansainvälinen yhteistyö
19	5. Liite
	Pohjoismaiden tasa-arvoyhteistyön virstanpylväitä 1974–2010

1. Johdanto

Virallinen pohjoismainen yhteistyö käynnistyi Pohjoismaiden neuvoston (PN) perustamisen myötä vuonna 1952. Yhteistyöhön osallistuvat Islanti, Norja, Ruotsi, Suomi ja Tanska sekä itsehallintoalueet Ahvenanmaa, Färsaaret ja Grönlanti. Vuonna 1962 allekirjoitettiin Helsingin sopimus, joka on pohjoismaista yhteistyötä säätelevä virallinen poliittinen asiakirja. Sopimusta tarkistettiin viimeksi vuonna 1995. Vuonna 1971 perustettiin Pohjoismaiden ministerineuvosto (PMN) hoitamaan Pohjoismaiden hallitusten ja itsehallintoalueiden poliittisen johdon yhteistyötä. Virallinen pohjoismainen tasa-arvopolitiikan yhteistyö käynnistyi vuonna 1980, kun perustettiin tasa-arvoasiain ministerineuvosto. Liitteenä olevassa katsauksessa on lisätietoa Pohjoismaiden tasa-arvoyhteistyön kehityksestä.

Pohjoismaiden ministerineuvosto on perustamisestaan lähtien toiminut aktiivisesti tasavertaisen kohtelun ja tasa-arvon edistämiseksi pohjoismaisissa yhteiskunnissa. Pohjoismaissa tämä tarkoittaa sitä, että hoivavastuu, valta ja vaikutusmahdollisuudet jaetaan tasaisesti naisten ja miesten välillä. Lisäksi naisilla ja miehillä on samat oikeudet, velvollisuudet ja mahdollisuudet kaikilla yhteiskunnan aloilla ja kaikissa elämänvaiheissa. Tasa-arvoisessa yhteiskunnassa ei esiinny sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa eikä muutakaan eriarvoista kohtelua. Miesten aktiivinen osallistuminen tasa-arvotyöhön on välttämätöntä tasa-arvoisen ja monimuotoisen yhteiskunnan tavoitteen saavuttamiseksi.

Kaikkien naisten ja miesten kokemusten, tiedon, osaamisen ja näkökulmien tasavertainen kohtelu takaa yhteiskunnan kehityksen kestävään, parempaan ja oikeudenmukaisempaan suuntaan. Tasa-arvon avulla yhteiskunnan inhimilliset voimavarat saadaan paremmin käyttöön, mikä parantaa talouskasvun ja hyvinvoinnin edellytyksiä.

Pohjoismaiden tasa-arvoyhteistyö perustuu yhteiseen demokraattiseen perinteeseen ja historiaan. Yhteistyöstä on ollut ja on edelleen vastavuoroista hyötyä Pohjoismaille, itsehallintoalueille ja lähialueille. Pohjoismaiden suhteellisten pienten hyvinvointiyhteiskuntien on tärkeää vaihtaa kokemuksia, hyödyntää toistensa tietämystä ja käydä poliittista keskustelua tavoitteena kehittää käsitystä tasa-arvosta, tasavertaisuudesta ja monimuotoisuudesta sekä käsitteiden sisällöstä.

Uusi ohjelma täyttää Pohjoismaiden ministerineuvoston vaatimuksen *pohjoismaisesta hyödystä*. *Pohjoismainen hyöty* perustuu siihen, että painopistealueiden toiminta ja ohjelman poliittinen suunta kattavat Pohjoismaiden ja itsehallintoalueiden yhteiset tarpeet, kiinnostuksen kohteet ja toiveet. Tässä yhteydessä on erityisen tärkeää huomioida Pohjoismaiden tehtävät ja vastuut alueen alkuperäiskansojen kannalta.

Muiden politiikanalojen tavoin tasa-arvopolitiikkaan vaikuttavat yleinen yhteiskuntakehitys, työmarkkinaosapuolet, kansalaisyhteiskunta, vapaaehtoissektori ja suuntauksen muuttuminen yleisessä keskustelussa. Kehittyvä yhteiskunta edellyttää kehittyvää tasa-arvopolitiikkaa. Maiden rajat ylittävään pohjoismaiseen hyötyyn panostava pohjoismainen yhteistyö pystyy reagoimaan näihin haasteisiin ja muutoksiin paremmin kuin yksittäiset maat ja toimii sen kautta kunkin maan ja itsehallintoalueen parhaaksi.

Pohjoismaat ovat lisäksi osa yhä globaalimpaa maailmaa. Vuonna 2007 Pohjoismaiden pääministerit hyväksyivät uudistetun pohjoismaisen globalisaatiopanostuksen, ja Pohjoismaiden ministerineuvosto on käynnistänyt lukuisia globalisaatioaloitteita eri alojen ministerineuvostoissa. Tasa-arvoasiain ministerineuvosto pyrkii jatkossakin sisällyttämään tasa-arvon vahvana pohjoismaisena tuotemerkinä eri aloitteisiin ja toimintamuotoihin.

Globaalissa maailmassa toimiminen edellyttää Pohjoismailta kansainvälistä sitoutumista. Tasa-arvo kuuluu pohjoismaiseen identiteettiin, ja se on ollut demokratiamme ja hyvinvointiyhteiskuntamme kehityksen perustekijä. Pohjoismaiden ministerineuvoston tasa-arvotyön visiona on toimia esikuvana muille ja tuoda kansainvälisissä yhteyksissä esille Pohjoismaiden ratkaisuja globalisaation haasteisiin. Niihin vastataan panemalla täytäntöön tasa-arvopolitiikkaa, joka turvaa kestävänsä kehityksen mukaisen yhteiskunnan myös tulevaisuudessa.

2. Organisaatio

Pohjoismaiden tasa-arvoyhteistyötä koordinoivat tasa-arvoasiain ministerineuvosto ja tasa-arvoasiain virkamieskomitea. Lisäksi työn tukemiseksi perustetaan tarpeen mukaan muita alakomiteita ja työryhmiä.

Yhdeksän muun ministerineuvoston ja virkamieskomitean vastuulla on panna täytäntöön Pohjoismaiden ministerineuvostolle hyväksytyt sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiseen tähtäävä tasa-arvopolitiikka omissa ministerineuvostoissaan, komiteoissaan, työryhmissään ja yhteistyölaitoksissaan, sillä sektoriperiaatteen mukaisesti kukin yhteistyöalue on vastuussa kokonaisvaltaisen politiikan kehittämisestä omalla sektorillaan.

Pohjoismainen tasa-arvotiedon keskus (NIKK) toimii Pohjoismaiden ministerineuvoston alaisuudessa osana ministerineuvoston tasa-arvotyön järjestelmää. Pohjoismaisena laitoksena NIKKin toimintaa ovat ohjanneet Pohjoismaiden ministerineuvoston kanssa tehdyt kolmivuotiset tavoite- ja tulosopimukset. Keväällä 2011 selvitetään NIKKin toimeksiantoa, tehtäviä ja yhteyttä Pohjoismaiden ministerineuvostoon sekä päätetään niistä.

Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristö koordinoi Viron, Latvian ja Liettuan kanssa tehtävää yhteistyötä ja huolehtii siitä, että maita edustavalla virkamiesryhmällä on mahdollisuus kokoontua vuosittain. Pohjoismaiden ja Baltian maiden ministerikokouksia (NB8) järjestetään tarpeen mukaan. Yhteistyötä Viron, Latvian ja Liettuan kanssa toteutetaan tiiviissä yhteydessä Pohjoismaiden ministerineuvoston paikallisten tiedotustoimistojen kanssa. Luoteis-Venäjä-yhteistyötä tehdään vastaavalla tavalla.

3. Pohjoismaiden tasa-arvopolitiikan haasteita

Pohjoismaiden tasa-arvoyhteistyössä on uusia haasteita eri tasoilla. Haasteet johtuvat pohjoismaisen yhteistyön sisäisistä suhteista ja pohjoismaisten yhteiskuntien suhteesta muuttuvaan ympäröivään maailmaan.

Tasa-arvopoliittisten haasteiden lisäksi uusi yhteistyöohjelma ottaa huomioon haasteet uusien pohjoismaisten ryhmien tasavertaisessa kohtelussa. Ohjelmassa käsitellään myös muita maailmanlaajuisia kysymyksiä, jotka

edellyttävät parhaiden lahjakkuuksien kehittämistä uutuuksia ja innovaatioita tavoitteena turvata pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan kehitys ikääntyvien osuuden kasvaessa ja työkäisten vähetessä.

3.1 Sisäiset haasteet pohjoismaisissa elimissä

Pohjoismaiden ministerineuvosto on perinteisesti keskittynyt tasa-arvo-työhön pohjoismaisissa laitoksissa ja elimissä. Toimenpiteitä on toteutettu sekä sisäisesti pohjoismaisen yhteistyön sihteeristöissä että muissa pohjoismaisissa laitoksissa ja toimistoissa sekä näiden alaisissa valiokunnissa ja neuvostoissa.

Seuraavat sisäiset toimenpiteet on määrää toteuttaa yhteistyöohjelman voimassaolokauden aikana:

- I: Kaikki ministerineuvostot määrittelevät ennen vuotta 2012 ajankohtaisia tasa-arvonäkökulmia ja sisällyttävät ne toimintaansa.
- II: Ministerineuvoston sihteeristöstä kehitetään työpaikka, jossa sekä naiset että miehet voivat pitää huolta sekä urastaan että perhe-elämästään.
- III: Pannaan täytäntöön Pohjoismaiden ministerineuvoston (PMN), Pohjoismaiden neuvoston (PN) ja Pohjoismaisen kulttuurirahaston (NKF) sihteeristöille laaditut tasa-arvon ja monimuotoisuuden suuntaviivat 2011–2015 tasa-arvon turvaamiseksi erityisesti iän, sukupuolen ja kansallisuuden kannalta, mutta pohjoismaisten yhteiskuntien monimuotoisuus tulee ottaa huomioon myös etnisen taustan, uskonnon, uskon, toimintarajoitteiden ja seksuaalisen suuntautumisen näkökulmasta.

Vuodesta 2006 lähtien Pohjoismaiden neuvoston vuotuisen istunnon yhteydessä on annettu tasa-arvoselonteko, jossa on tilannekatsaus pohjoismaisten yhteistyöelinten tasa-arvosta. Selonteossa on keskitytty sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulman valtavirtaistamiseen sekä neuvostoista, valiokunnista ja pohjoismaisten laitosten työntekijöistä laadittuihin tasa-arvotilastoihin.

Pohjoismaiden ministerineuvoston on luotava yhteinen käsitys, velvoittava lähestymistapa ja organisatorinen tai hallinnollinen rakenne varmistamaan hyväksytyyn Pohjoismaiden tasa-arvopoliittikan täytäntöönpano. Tasa-arvopoliittikka tulee sisällyttää kaikkien ministerineuvostojen, elinten, neuvostojen, laitosten, toimialojen ja valiokuntien toimintaan. Kullakin toimijalla on itsenäinen vastuu tasa-arvopoliittikan sisällyttämisestä omaan työalansa. Toimialojen tulee pyrkiä toteuttamaan tasa-arvopoliittikan hyväksytyt tavoitteet ja raportoida tehdyistä toimenpiteistä.

Pohjoismaisten laitosten ja elinten toiminnan tulee olla hyviä esimerkkejä Pohjoismaiden virallisesta tasa-arvopoliittisesta yhteistyöstä. Se edellyttää

sekä henkilöstön että sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiseen käytettävien menetelmien jatkuvaa kehittymistä. Tämän vuoksi tasa-arvoasiain ministerineuvosto tiivistää ja laajentaa ohjelmakauden aikana pohjoismaisten laitosten ja elinten sisäistä valtavirtaistamistyötä, ja pyrkii myös osaltaan edistämään Pohjoismaiden ministerineuvoston sukupuolen mukaan jaoteltujen ajankohtaisten tilastojen kehittämistä tavoitteena tarkastella yhtäläisyyksiä ja eroja Pohjoismaiden ja itsehallintoalueiden välillä. Dokumentaatio ja tieto ovat välttämätön perusta tasa-arvon edistämiseksi ja syrjinnän ehkäisemiseksi. Tämän vuoksi on erittäin tärkeää, että Pohjoismaiden ministerineuvoston tutkimus- ja kehitystyöhön sisällytetään sukupuolinäkökulma tarvittavissa yhteyksissä. Tämä koskee erityisesti NordForskia, joka on ministerineuvoston tärkein tutkimusalan toimija.

Tasa-arvonäkökulman valtavirtaistaminen on toinen ohjelmakauden yleisteeimoista. Tasa-arvoasiain virkamieskomitean tavoitteena on toteuttaa uusia toimenpiteitä, joilla pyritään lisäämään tietoisuutta valtavirtaistamisesta ja sen välttämättömyydestä tuomalla samalla esiin eri ministerineuvostoissa ja pohjoismaisissa laitoksissa tehtävää työtä. Nelivuotisen yhteistyökauden aikana virkamieskomitea työskentelee määrätietoisesti pannakseen täytännön ja saadaksesen vakiinnutettua ministerineuvostoille, elimille, neuvostoille, laitoksille, toimialoille ja valiokunnille tarkoitetun tehokkaamman ja velvoittavan raportointijärjestelmän, jota käytetään laadittaessa vuotuinen tasa-arvoselonteko Pohjoismaiden neuvostolle.

3.2. Ulkoiset haasteet alueellisesti ja maailmanlaajuisesti

Pohjoismaiden tasa-arvopolitiikka on toiminut esimerkkinä maailmanlaajuisesti. Tämä johtuu siitä, että Pohjoismaat ovat suurelta osin onnistuneet panemaan täytännön tasa-arvopolitiikkaa, joka on muuttanut kansalaisten arkea. Pohjoismaat ovat siksi sijoittuneet kansainvälisten tasa-arvotilastojen kärkisijoille.

Pohjoismaiden tasa-arvopolitiikka ja sen menetelmät, toimenpiteet ja tulokset kiinnostavat suuresti ympäri maailmaa. Kiinnostus kohdistuu esimerkiksi siihen, miten Pohjoismaat ovat onnistuneet:

- yhdistämään naisten suuren osuuden työvoimasta ja suhteellisen korkean syntyvyyden.
- osallistamaan miehet tasa-arvopolitiikan kehittämiseen.
- jakamaan uudelleen valtaa, vaikutusmahdollisuuksia ja hoivavastuuta naisten ja miesten välillä.
- yhdistämään perhe- ja tasa-arvopolitiikan ja saavuttaneet sen myötä molemmille sukupuolille mahdollisuuden yhdistää työ- ja perhe-elämän.

- nostamaan lähisuhdeväkivallan poliittiseen keskusteluun, minkä myötä on käynnistetty sekä väkivallan uhreille että harjoittajille suunnattuja toimenpiteitä.

Kansainvälisten yhteyksien ja vaikutusten lisääntyessä globaalissa maailmassa syntyy uusia tasa-arvopoliittisia haasteita. Pohjoismaiden tasa-arvopoliittikka ei enää välttämättä ole itsestään selvä malli muille maille. Sekä Pohjoismaissa että muuallakin monet pitävät tasa-arvoa ylellisyytenä, johon on varaa vain rikkaiden länsimaiden toimivissa demokratioissa. Tämä on haaste Pohjoismaiden tasa-arvopoliittiselle yhteistyölle. Sen vuoksi on tärkeää tuoda esiin Pohjoismaiden tasa-arvopoliittikan kehitystä ja osoittaa, miten tasa-arvo on toiminut demokraattisten hyvinvointiyhteiskuntiemme kehityksen perustana. Talouskriisin aikana Pohjoismaat ovat myös osoittaneet tasa-arvoisten yhteiskuntiemme olevan selvästi kestävämpiä taloudellisten laskusuhdanteiden aikana. Sukupuolten tasa-arvon turvaaminen on luonut vakaata talouskasvua ja tukenut hyvinvointia.

Tasa-arvopoliittikan maailmanlaajuisissa kysymyksissä ei ole kyse pelkästään sukupuolesta, vaan niihin sisältyy yhä suuremmassa määrin erilaisia ja monimuotoisia tekijöitä, kuten etninen, uskonnollinen ja kulttuurinen identiteetti, sosiaalinen ja alueellinen kokemuspohja ja tausta, elämänvaihe, ikä ja perheen kokoonpano. Tähän yhteyteen on lisäksi syytä sisällyttää Pohjoismaiden alkuperäiskansat. Tasa-arvopoliittikasta on myös kehittynyt tärkeä kehitystekijä sodista ja konflikteista toipuvissa maissa sekä erityisesti maissa, joiden demokraattiset rakenteet, julkishallinto sekä sosiaali- ja terveysjärjestelmä ovat heikkoja tai puuttuvat kokonaan.

Pohjoismaiden tasa-arvopoliittikan sisältöä on kehitettävä sekä alueellamme että koko maailmassa esiintyvien yhteiskunnallisten haasteiden myötä, mikäli tavoitteena on edelleen olla maailman kärkisijoilla ja esimerkkinä muille maille. Työhön voitaisiin sisällyttää esimerkiksi seuraavista kehitys-suunnista aiheutuvia seurauksia:

- väestön ikärakenteen muutos ikääntyneiden osuuden kasvaessa jatkuvasti maailmankolkassamme
- väestön koostumuksen muutokset muun muassa maiden ja maanosien kasvavan liikkuvuuden seurauksena
- yhteiskunnallisten muutosten ja ilmastonmuutoksen vaikutukset alueen alkuperäiskansoihin
- uudet työ- ja perhe-elämän rajat häivyttävät työmuodot
- sukupuolen mukaan jakautuneet koulutusvalinnat – esimerkiksi yhä useammat naiset suorittavat korkea-asteen tutkinnon, kun taas miehet eivät suorita korkea-asteen tutkintoa yhtä usein
- Pohjoismaiden vahvasti sukupuolen mukaan jakautunut työelämä, joka on yksi tärkeä syy kohtuuttomiin palkkaeroihin

- sukupuoleen perustuva väkivalta on vakavin tasa-arvon ja tasavertaisen osallistumisen este naisille ja miehille kaikilla alueilla
- kaikkien kohdalla toteutuva monimuotoisuus ja tasavertainen kohtelu edellyttävät uusia näkökulmia ja liittoutumia useampien toimijoiden, kuten yksityisen sektorin, vapaaehtoissektorin, tutkijoiden ja päättäji-
en välillä todellisesti tasa-arvoisen yhteiskunnan tavoitteen saavuttamiseksi.

4. Pääteemat ja painopistealueet 2011–2014

Pohjoismaiden tasa-arvotyön toimiala on erittäin laaja, minkä vuoksi on ollut välttämätöntä rajoittaa kohdistusta, huomiota ja voimavaroja. Ohjelmakauden pääteemat ja painopistealueet on ryhmitelty seuraavien kokoonpanojen mukaan omine pääteemoineen ja toimintaehdotuksineen:

I: Pohjoismaiden yhteistyö

II: Viron, Latvian ja Liettuan kanssa tehtävä yhteistyö

III: Luoteis-Venäjän kanssa tehtävä yhteistyö

Nelivuotinen ohjelmakausi saattaa olla liian pitkä uusien ajankohtaisiksi nousevien tasa-arvohaasteiden huomioimiseksi. Tämän vuoksi pääteemoja ja painopistealueita arvioidaan jatkuvasti ja kukin puheenjohtajamaa tekee niihin tarvittavia mukautuksia omassa sektoriohjelmassaan ja vuotuisessa toimintasuunnitelmassa. Vuonna 2012 tasa-arvoasiain ministerineuvosto toteuttaa myös puoliväliarvioinnin, jossa käydään läpi kaikki kolme yhteistyökokoonpanoa ja niiden sisältö.

Pohjoismaiden tasa-arvopoliittisessa yhteistyössä on kaksi yleisteemaa:

I: Sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulman valtavirtaistaminen ja II: Miesten aktiivinen osallistuminen. Näiden aiheiden tulee sisältyä kaikkiin ohjelmassa esiteltäviin pääteemoihin, painopistealueisiin ja yhteistyökokoonpanoihin.

Yleisteemat tulee sisällyttää sekä sisällöllisesti että temaattisesti pääteemoihin ja niiden pohjalta järjestettävään toimintaan esimerkiksi vuotuisissa toimintasuunnitelmissa. Sisällyttämällä yleisteemat toimintaan tuodaan esiin sekä naisten että miesten tarpeita, tottumuksia ja elämäntilanteita. Tällaisen lähestymistavan kautta pienenee sukupuolen perusteella tapahtuvan eriarvoisen kohtelun todennäköisyys ja samalla kasvaa tietoisuus siitä, että sukupuoli on vaikuttava

tekijä niin yhteistyössä kuin politiikan muotoilussa ja että miesten osallistuminen tasa-arvopoliittiseen yhteistyöhön on välttämätöntä. Pohjoismaiden tasa-arvoyhteistyön tavoitteena on myös kehittää valtavirtaistamista metodisesti, jotta se vahvistuu tasa-arvon edistämisen strategisena työkaluna.

4.1 Pohjoismaat

Tasa-arvoyhteistyössä tulee olla samat pääteemat niin Islannissa, Norjassa, Ruotsissa, Suomessa ja Tanskassa kuin itsehallintoalueilla Ahvenanmaalla, Färsaarilla ja Grönlannissa. Yleisteemoihin perustuva toiminta tulee kuitenkin sopeuttaa itsehallintoalueiden ja Pohjoismaiden muiden reuna-alueiden haasteisiin.

Pohjoismaiden tasa-arvoyhteistyön yleiset pääteemat ovat:

1. Tasa-arvo työmarkkinoilla
2. Tasa-arvo koulutuksessa
3. Sukupuoli, etnisuus ja tasa-arvo
4. Nollatoleranssi sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa kohtaan

Teemoja voidaan sopeuttaa ajankohtaiseen toimintaan paikallisten olosuhteiden ja edellytysten mukaan esimerkiksi seuraavasti:

- Kehitetään toimintaa ja toimenpiteitä tavoitteena varmistaa naisten ja miesten mahdollisuus murtaa sukupuolen mukaan jakautuneita koulutusvalintoja.
- Kehitetään menetelmiä ja toimenpiteitä tukemaan nuorten kriittistä suhtautumista stereotyyppisiin sukupuolikäsityksiin esimerkiksi päiväkotien ja koulujen tasa-arvokoulutuksen kautta sekä järjestämällä kampanjoita nuorten ammatinvalinnanohjauksesta vastaaville henkilöille.
- Turvataan naisten ja miesten tasa-arvo ja monimuotoisuus tutkimuslaitosten, yliopistojen ja korkeakoulujen johdossa sekä yksityisen ja julkisen sektorin johtotehtävissä ja hallituksissa.
- Vähennetään työmarkkinoiden jakautumista sukupuolen mukaisesti tavoitteena tasoittaa miesten ja naisten välisiä palkkaeroja.
- Turvataan monimuotoisuus, tasa-arvo ja täysi osallistuminen tavoitteena lisätä tasavertaista kohtelua ja tasa-arvoa, jotta naiset ja miehet voivat etnisestä ja kulttuurisesta taustasta riippumatta hyödyntää kykyjään ja voimavarojaan. Tässä yhteydessä on kiinnitettävä erityistä huomiota alueen alkuperäiskansoihin.
- Työskennellään sukupuoleen perustuvan väkivallan sekä seksuaalista hyväksikäyttöä varten tapahtuvan ihmiskaupan torjumiseksi.

4.2 Baltian maat

Viron, Latvian ja Liettuan kanssa tehtävää tasa-arvoalan yhteistyötä säädellessään muiden yhteistyöalojen tavoin voimassa olevien yleisasiakirjojen pohjalta. Yhteistyöohjelman astuessa voimaan vuonna 2011 voimassa ovat seuraavat yleisasiakirjat: *Suuntaviivat Pohjoismaiden ministerineuvoston yhteistyölle Viron, Latvian ja Liettuan kanssa 2009–2013* ja *Joint Nordic-Baltic Mobility Programmes 2009-2013*, joista jälkimmäinen käsittelee julkishallinnon, kaupan ja teollisuuden alan yhteistyötä.

Jos edellä mainittuja asiakirjoja muutetaan tai yhteistyöalalla astuu voimaan uusia ohjausasiakirjoja, nelivuotista yhteistyöohjelmaa muutetaan näiltä osin. Ensiksi mainitun asiakirjan mukaisesti yhteistyön tulee perustua: *yhteisiin arvoihin kuten demokratia, hyvä hallintotapa, tasa-arvo, ilmaisunvapaus ja suvaitsevaisuus. Esimerkiksi kulttuuriyhteistyön tulee voida toimia yhdistävänä tekijänä Pohjoismaiden ja Baltian maiden välisissä suhteissa. (...) Tasa-arvoperiaatteet ovat keskeisellä sijalla ja niiden valtavirtaistaminen yhteistyössä jatkuu.*

Kaikki teemat on kehitetty yhteistyössä sihteeristön, ministerineuvoston paikallisten toimistojen sekä kunkin maan kansalaisyhteiskunnan ja vapaaehtoissektorin kanssa. Ohjelmakauden 2011–2014 pääteemat on kehitetty eri tahojen antamien ja Viron, Latvian ja Liettuan tasa-arvopoliittisten viranomaisten työstämien ja hyväksymien ehdotusten pohjalta.

Pohjoismaiden ja Baltian maiden tasa-arvopoliittisen yhteistyön yleiset pääteemat ovat:

1. Tasa-arvo työmarkkinoilla
2. Tasa-arvokoulutus
3. Tasa-arvo ja tasavertainen kohtelu julkisessa tilassa ja tiedotusvälineissä
4. Nollatoleranssi sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa kohtaan

Pääteemoja voidaan sopeuttaa ajankohtaiseen toimintaan paikallisten olosuhteiden ja edellytysten mukaan seuraavasti:

- Toteutetaan konkreettisia toimia tavoitteena turvata työelämän ja perhe-elämän sopeuttaminen sekä naisten ja miesten tasa-arvoisempi osallistuminen politiikan ja työelämän johtoasemissa.
- Tarjotaan tasa-arvokoulutusta kaikenikäisille ja kaikissa yhteyksissä, esimerkiksi päiväkodeissa ja kouluissa (käyttämällä sopeutettuja Pohjoismaissa kehitettyjä apuvälineitä) sekä julkisen ja yksityisen sektorin keskeisille toimijoille.
- Välitetään tietoa paikallisista menestystarinoista tavoitteena lisätä yleistä tietoisuutta tasa-arvoisen yhteiskunnan kestäväyydestä.

- Luodaan kokeneiden ja osaavien paikallisten tasa-arvotoimijoiden paikallisia verkostoja, jotka voivat välittää kokemuksiaan ja opetusta uusille ryhmille ja toimijoille.
- Työskennellään sukupuoleen perustuvan väkivallan sekä seksuaalista hyväksikäyttöä varten tapahtuvan ihmiskaupan torjumiseksi.

Kukin puheenjohtajamaa voi sisällyttää haluamaansa toimintaa sektoriohjelmaansa ja vuotuisen toimintasuunnitelmaan sillä edellytyksellä, että toiminta kuuluu yhteistyön yleisten pääteemojen piiriin.

Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteistyössä kaikkiin pääteemoihin ja toimintaan tulee sisällyttää I: *Sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulman valtavirtaistaminen* ja II: *Miesten aktiivinen osallistuminen*.

4.3 Luoteis-Venäjä

Pohjoismaiden ministerineuvoston ja Luoteis-Venäjän tasa-arvopoliittista yhteistyötä säädellään muiden yhteistyöalojen tavoin voimassa olevien yleisasiakirjojen pohjalta. Yhteistyöohjelman astuessa voimaan vuonna 2011 voimassa ovat seuraavat yleisasiakirjat: 1) *Protocol of intent between the Nordic Council of Ministers and the Government of St Petersburg of the Russian Federation* ja 2) *Suuntaviivat Pohjoismaiden ministerineuvoston yhteistyölle Luoteis-Venäjän kanssa 2009–2013*.

Jos edellä mainittuja asiakirjoja muutetaan tai yhteistyöalalla astuu voimaan uusia ohjausasiakirjoja, nelivuotista yhteistyöohjelmaa muutetaan näiltä osin. Asiakirjoissa yhteistyön tavoitteita kuvaillaan seuraavasti: *the development of gender equality, ja Gender-equality principles are central and will be integrated into the co-operation*.

Kaikki teemat on kehitetty yhteistyössä sihteeristön, ministerineuvoston paikallisten toimistojen sekä kunkin maan kansalaisyhteiskunnan ja vapaaehtoissektorin kanssa. Ohjelmakauden 2011–2014 pääteemat on kehitetty eri tahojen antamien ja alueen poliittisten viranomaisten työstämien ja hyväksymien ehdotusten pohjalta.

Pohjoismaiden ja Luoteis-Venäjän tasa-arvopoliittisen yhteistyön yleiset pääteemat ovat:

1. Tasa-arvokoulutus
2. Nollatoleranssi sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa kohtaan

Pääteemoja voidaan sopeuttaa ajankohtaiseen toimintaan paikallisten olosuhteiden ja edellytysten mukaan seuraavasti:

- Tarjotaan tasa-arvokoulutusta päiväkodeissa ja kouluissa (käyttämällä sopeutettuja Pohjoismaissa kehitettyjä apuvälineitä) lähtökohtana työn laajemmalle leviämiselle alueella.
- Kehitetään toimivampaa tasa-arvopoliittista käsitteistöä uusien kohderyhmien tasa-arvotietoisuuden herättämiseksi.
- Toteutetaan tasa-arvonäkökulman valtavirtaistamista julkisissa ja yksityisissä laitoksissa (käyttämällä Pohjoismaissa kehitettyjä menetelmiä ja apuvälineitä) tavoitteena työn levittäminen alueella paikallisten avainhenkilöiden kautta.
- Luodaan kokeneiden ja osaavien paikallisten tasa-arvotoimijoiden paikallisia verkostoja, jotka voivat välittää kokemuksiaan ja oppejaan uusille ryhmille ja toimijoille.
- Toimitetaan tietoa Luoteis-Venäjän ja Pohjoismaiden tasa-arvopoliittisesta yhteistyöstä nykyisissä ja uusissa kohtauspaikoissa ja verkostoissa.
- Lisätään Pohjoismaiden hyvistä tasa-arvokokemuksista kertovan aineiston kääntämistä venäjäksi (venäläisiin oloihin sopeutettuna).
- Perustetaan kohtauspaikkoja ja käytännön verkostoja kansalaisyhteiskunnalle ja vapaaehtoisjärjestöille tasa-arvoisen yhteiskunnan kehityksen turvaamiseksi.
- Työskennellään sukupuoleen perustuvan väkivallan sekä seksuaalista hyväksikäyttöä varten tapahtuvan ihmiskaupan torjumiseksi.

Kukin puheenjohtajamaa voi sisällyttää haluamaansa toimintaa sektoriohjelmaansa ja vuotuisen toimintasuunnitelmaan sillä edellytyksellä, että toiminta kuuluu yhteistyön yleisten pääteemojen piiriin.

Pohjoismaiden ja Luoteis-Venäjän yhteistyössä kaikkiin pääteemoihin ja toimintaan tulee sisällyttää *I: Sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulman valtavirtaistaminen* ja *II: Miesten aktiivinen osallistuminen*.

4.4 Kansainvälinen yhteistyö

Pohjoismaiden tasa-arvopoliitiikasta ollaan jo nykyään hyvin kiinnostuneita kansainvälisesti. Kiinnostus kiteytyy suurempaan tietoisuuteen tasa-arvon tärkeydestä perheessä, työelämässä ja yleisesti yhteiskunnassa. Tasa-arvoasiain ministerineuvosto panostaa tämän vuoksi edelleen hyvään kansainväliseen yhteistyöhön sekä YK:n, EU:n että Euroopan neuvoston alaisuudessa.

Eurooppalaisesta näkökulmasta Pohjoismaiden tasa-arvotyön tärkeitä alueita ovat erityisesti naisten osallistuminen elinkeinoelämään ja päätök-

sentekoprosesseihin sekä naisten ja miesten hoivavastuun jakautuminen ja osallistuminen hoivatyöhön perheessä. Pohjoismaiset kokemukset hoivavastuun, vallan ja vaikuttamisen tasaisesta jakautumisesta ovat osoittaneet muita kestävämmiksi yhteiskuntakehityksen malleiksi.

Pohjoismaat ja itsehallintoalueet tekevät jo yhteistyötä lukuisten EU:n laitosten sekä kansainvälisten organisaatioiden, kuten yhteistyöjärjestö OECD:n, Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (Etyj) ja Kansainvälisen siirtolaisuusjärjestön (IOM) kanssa. Uuden ohjelmakauden aikana tasa-arvoasiain ministerineuvosto aikoo valmistella tiivistä ja säännöllistä yhteistyötä äskettäin perustetun Vilnassa sijaitsevan Euroopan tasa-arvoinstituutin kanssa.

Pohjoismaat ja itsehallintoalueet osallistuvat YK:n työhön tekemällä tasa-arvopoliittisia aloitteita muun muassa korostamalla Pekingin naiskonferenssissa vuonna 1995 hyväksytyn naisten oikeuksien toimintaohjelman (*Platform for Action*) merkitystä naisten oikeuksien kannalta. Tasa-arvoasiain ministerineuvosto osallistuu jatkossakin YK:n naisten asemaa käsittelevän toimikunnan (CSW) vuotuisen istuntoon tavoitteena esitellä Pohjoismaiden tasa-arvopoliittista yhteistyötä ja vaalia alan kansainvälistä yhteistyötä. CSW:n kautta saadaan myös uusia ideoita pohjoismaiseen yhteistyöhön.

5. Liite

Pohjoismaiden tasa-arvoyhteistyön virstanpylväitä 1974–2010

2010

Tanskan puheenjohtajakaudella laaditaan pohjoismaisen tasa-arvoyhteistyön uusi nelivuotinen yhteistyöohjelma vuosiksi 2011–2014. YK:n naisten asemaa käsittelevän toimikunnan (CWS) vuotuisen istunnon yhteydessä New Yorkissa järjestetään pohjoismaisia oheistapahtumia, joissa esitellään 15 vuoden takaisen Pekingin naiskonferenssin jälkeen tehdyn tasa-arvotyön tuloksia ja haasteita. Pohjoismaista tasa-arvotiedon keskusta (NIKK) arvioidaan.

Tärkeitä konferensseja, seminaareja ja hankkeita:

- Tasa-arvoa Länsi-Pohjolan näkökulmasta käsittelevä seminaari, Ilulissat, Grönlanti
- Pohjoismaiden tulevaa tasa-arvopolitiikkaa käsittelevä seminaari Pohjoismaiden neuvoston istunnon yhteydessä, Reykjavik, Islanti
- Talouskriisiä ja sukupuolittuneita työmarkkinoita tarkasteleva hanke
- Tasa-arvoa Pohjoismaiden eri etnisten ryhmien keskuudessa käsittelevä hanke
- Globalisaatioaloitteita käsittelevä hanke

2009

Pohjoismaiden ja Baltian maiden tasa-arvoministerit hyväksyvät uuden Pohjoismaiden ja Baltian maiden tasa-arvoyhteistyön ohjelman vuosiksi 2009–2010. YK:n naisten asemaa käsittelevän toimikunnan (CWS) vuotuisen istunnon yhteydessä New Yorkissa järjestetään tasa-arvoa ja ilmastonmuutosta käsittelevä pohjoismainen oheistapahtuma. Kööpenhaminassa Tanskassa pidettävän YK:n ilmastokokouksen yhteydessä järjestetään tasa-arvoa ja ilmastonmuutosta käsittelevä oheistapahtuma.

Tärkeitä konferensseja, seminaareja ja hankkeita:

- Tasa-arvoa lainsäädännössä käsittelevä seminaari, Tórshavn, Färsaaret
- Koulujen tasa-arvokasvatusta käsittelevä seminaari, Tórshavn, Färsaaret
- Koulujen tasa-arvokasvatusta käsittelevä pohjoismainen konferenssi, Reykjavik, Islanti
- Vanhempainvapaata, hoivapolitiikkaa ja sukupuolten välistä tasa-arvoa käsittelevä konferenssi, Reykjavik, Islanti
- Sukupuolta ja valtaa käsittelevän hankkeen päätöskonferenssi, Reykjavik, Islanti
- Tasa-arvoa ja väestönkehitystä käsittelevä konferenssi, Pietari, Venäjä
- Tasa-arvoa ja ilmastonmuutosta tarkasteleva pohjoismainen hanke

- Koulutus- ja tutkimusministerineuvosto käynnistää sukupuolta ja kultuuria tarkastelevan pohjoismaisen hankkeen. MR-JÄM tukee hanketta.

Ruotsissa järjestetään vuonna 2008 pohjoismainen globalisaatiofoorumi, jonka kynnyksellä ilmestyy pohjoismainen globalisaatiobarometri *Global press – nordiska lösningar? Nordisk globaliseringsbarometer 2008*. Vuonna 2009 järjestetään globalisaatiota, sukupuolta ja tasa-arvoa käsittelevä pohjoismainen konferenssi.

2008

Virossa pidetään NB8-kokous. Uusi yhteistyöohjelma vuosiksi 2009–2010 hyväksytään. Pohjoismaiden ja Baltian maiden tasa-arvoministerit laativat Pohjoismaiden ja Baltian maiden aiesopimuksen seksuaalista hyväksikäyttöä varten tapahtuvan ihmiskaupan torjumiseksi. YK:n naisten asemaa käsittelevän toimikunnan (CWS) vuotuisen istunnon yhteydessä New Yorkissa järjestetään miesten nainiin kohdistaman väkivallan torjumista käsittelevä pohjoismainen oheistapahtuma. Virkamieskomiteoiden puheenjohtajille ja Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristön työntekijöille annetaan sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulman valtavirtaistamista käsittelevää koulutusta.

Tärkeitä konferensseja, seminaareja ja hankkeita:

- Pohjoismaiden neuvoston istunnon yhteydessä järjestetään pohjoismainen seminaari, jossa käsitellään miesten nainiin kohdistamaa väkivaltaa, kunniaan liittyvää väkivaltaa ja alistamista sekä seksuaalista hyväksikäyttöä varten tapahtuvan ihmiskaupan torjumista.
- Pietarissa Venäjällä järjestetään seksuaalista hyväksikäyttöä varten tapahtuvan ihmiskaupan torjumista käsittelevä Pohjoismaiden, Baltian maiden ja Venäjän sektorienvälinen konferenssi.

2007

Pohjoismaiden ja Baltian maiden ministerikokous. Pohjoismaiden tasa-arvoministerit keskustelevat seksuaalista hyväksikäyttöä varten tapahtuvasta ihmiskaupasta. YK:n naisten asemaa käsittelevän toimikunnan (CWS) vuotuisen istunnon yhteydessä New Yorkissa järjestetään uutta pohjoismaista isän roolia käsittelevä pohjoismainen oheistapahtuma. Riiassa Latviassa järjestetään Women and Men in Dialogue -10-vuotisjuhlakonferenssi, Oslossa Norjassa miehiä ja tasa-arvoa käsittelevän hankkeen päätöskonferenssi sekä pohjoismais-saamelainen tasa-arvokonferenssi. Tampereella järjestetään Pohjoismaiden ja Baltian maiden naispoliisiverkoston konferenssi. Lapsen saamisen vaikutusta naisten ja miesten palkkaan tarkasteleva Lasku lapsensaannista -raportti ilmestyy. Aiheesta järjestetään konferenssi.

Tärkeitä konferensseja, seminaareja ja hankkeita:

- Johtajuutta sukupuolinäkökulmasta tarkasteleva pohjoismainen tutkimus
- Pohjoismaissa tapahtuvaa ihmiskauppaa ja prostituutiota käsittelevä hanke

- Pohjoismaiden perhe- ja hyvinvointipoliittisia järjestelmiä ja niiden seurauksia sukupuolten väliselle tasa-arvolle tarkasteleva pohjoismainen tutkimus esitellään.

2006

MR-JÄM hyväksyy pohjoismaisen tasa-arvoyhteistyön ohjelman vuosiksi 2006–2010. Yhteistyöohjelmassa on kaksi painopistealuetta:

- Sukupuoli ja valta
- Sukupuoli ja nuoret

Järjestetään konferenssi, jossa käsitellään sukupuolta, valtaa ja nuorten kanssa ja heidän hyväkseen tehtävää yhteistyötä. YK:n naisten asemaa käsittelevän toimikunnan (CWS) vuotuisen istunnon yhteydessä New Yorkissa järjestetään pohjoismainen oheistapahtuma, jossa tarkastellaan naisten osallistumista politiikkaan ja johtamiseen. Tasa-arvoministerit esittelevät Pohjoismaiden neuvoston istunnossa selvityksen siitä, miten eri ministerineuvostot pyrkivät sisällyttämään sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulman omaan toimintaansa. Norjan Tønsbergissä pidetään NB8-kokous. Pohjoismaiden ja Baltian maiden tasa-arvoministerit hyväksyvät kokouksessa Pohjoismaiden ja Baltian maiden tasa-arvoyhteistyön ohjelman vuosiksi 2007–2008. Pohjoismainen nuorisopaneeli esittelee tasa-arvoministereille nuoria ja tasa-arvoa käsittelevän pohjoismaisen valkoisen kirjan.

Tärkeitä konferensseja, seminaareja ja hankkeita:

- Miestutkimuskonferenssi, Reykjavik, Islanti
- Pohjoismaiden perhe- ja hyvinvointipoliittisia järjestelmiä käsittelevä konferenssi
- Sukupuolinäkökulman sisällyttämistä valtion talousarvion laadintaan tarkastelevan pohjoismaisen hankkeen päätöskonferenssi
- Ihmiskaupan torjumiseen pyrkiviä koordinoituja toimenpiteitä käsittelevä seminaari yhteistyössä sosiaali- ja terveyspolitiikan virkamieskomitean ja oikeusyhteistyön virkamieskomitean kanssa
- Sukupuolta, kulttuuria ja viestintää tulevaisuuden pohjoismaisessa yhteistyössä käsittelevä seminaari

2005

YK:n naisten asemaa käsittelevän toimikunnan (CWS) vuotuisen istunnon yhteydessä New Yorkissa järjestetään nuoria ja sukupuolta käsittelevä pohjoismainen oheistapahtuma. Ramboll Management suorittaa ÄK-JÄMin toimeksiannosta Pohjoismaisen naistutkimusinstituutin (NIKK) arvioinnin.

Tärkeitä konferensseja, seminaareja ja hankkeita:

- Nuoria ja sukupuolta käsittelevä konferenssi, jossa keskitytään erityisesti poikien ja tyttöjen koulutus- ja ammatinvalintoihin
- Pornografian yleistymisen vaikutusta poikien ja tyttöjen sukupuolikäsityksiin tarkasteleva konferenssi

- Miehiä ja tasa-arvoa käsittelevä seminaari, Kööpenhamina, Tanska
- Miesten tasapainoilua työ- ja perhe-elämän välillä käsittelevä seminaari, Suomi
- Aiemmin järjestetyn kotoutumista ja tasa-arvoa käsitelleen seminaarin seurantahanke *Samarbeta Jämt i Norden*

2004

Reykjavikissa Islannissa järjestetään pohjoismaisen tasa-arvoyhteistyön 30-vuotisjuhlaseminaari. Hyväksytään miehiä ja tasa-arvoa käsittelevä toimintasuunnitelma 2004–2005. Toimintasuunnitelmassa keskitytään neljään aiheeseen: sukupuolisosialisaatio, miehet ja väkivalta, miehet ja sukupuolituneet työmarkkinat sekä miesten tasapainottelu työ- ja perhe-elämän välillä. Käynnistetään useita toimenpiteitä. NB8-ministerikokous hyväksyy uuden Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteistyöohjelman vuosiksi 2004–2006. Ministerit päättävät ehdottaa ihmiskaupan vastaisten toimien koordinoimista viranomaisten, järjestöjen ja toimintaryhmien kesken. Huumeekysymysten ministerineuvoston ja sosiaali- ja terveystieteiden ministerineuvoston välille käynnistetään erityisesti Luoteis-Venäjään keskittyvää yhteistyötä. Laaditaan sosiaalisen hyvinvoinnin toimintasuunnitelma, joka esitellään kick-off-seminaarissa Pietarissa syyskuussa. Tallinnassa pidetään pohjoisen ulottuvuuden sosiaali- ja terveystieteiden (NDPHS) ministerikokous, jonka yhteydessä järjestetään pohjoismaisen oheistapahtuma.

Tärkeitä konferensseja, seminaareja ja hankkeita:

- Islannin Akureyrissa järjestetään sukupuolta, ympäristöä ja sosiaalista kehitystä Länsi-Pohjolan maissa ja arktisilla alueilla käsittelevä konferenssi.
- Turussa järjestetään *Pohjoismaisen foorumin* 10-vuotisjuhlaseminaari, johon saapuu osallistujia Pohjoismaista, Baltian maista, Luoteis-Venäjältä ja Puolasta.
- Pohjoismaista miestä tarkasteleva tutkimusohjelma käynnistyy.
- Talous- ja rahapolitiikan virkamieskomitea ja ÄK-JÄM käynnistävät yhteisen hankkeen, jossa tarkastellaan sukupuolinäkökulman sisällyttämistä valtion talousarvioon Pohjoismaissa.
- Työelämän virkamieskomitea ja ÄK-JÄM käynnistävät keskinäiseen yhteistyöhönsä liittyvän samapalkkaisuutta käsittelevän hankkeen.

2003

Tärkeitä konferensseja, seminaareja ja hankkeita:

- Kotoutumista ja tasa-arvoa käsittelevä konferenssi, Malmö, Ruotsi
- Naisiin ja demokratiaan keskittyvä Itämeren maiden naiset -konferenssi-sarjan kolmas konferenssi, Tallinna, Viro
- Julkisen tilan pornoistumista käsittelevä pohjoismaisen hanke

2002

Pohjoismaissa ja Baltian maissa toteutetaan naiskaupan vastainen kampanja. Kyseessä on mainittujen maiden oikeus- ja tasa-arvoministereiden välinen

yhteistyöhanke. Oslossa järjestetään kokous, jossa keskustellaan naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta monikulttuurisessa Pohjolassa. Uusi *gender.norden.org*-sivusto julkaistaan.

Tärkeitä konferensseja, seminaareja ja hankkeita:

- Subjektia, politiikkaa ja sukupuolta konstruktiona käsittelevä pohjoismainen tutkimuskonferenssi, Tukholma, Ruotsi
- Tyttöjen ja poikien sukupuolisosialisaatiota julkisessa tilassa käsittelevä pohjoismainen konferenssi, Lillestrøm, Norja

2001

Vilnassa Liettuassa pidetään järjestyksessä toinen naisia ja demokrati-aa käsittelevä konferenssi. Sen yhteydessä järjestetään Pohjoismaiden ja Baltian maiden tasa-arvoministerikokous, jossa ministerit hyväksyvät Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteistyöohjelman vuosiksi 2001–2003.

Tärkeitä konferensseja, seminaareja ja hankkeita:

- Tasa-arvoa ja arktisen alueen naisia käsittelevä konferenssi, Saariselkä, Suomi
- Sukupuolitietoista budjetointia käsittelevä korkean tason konferenssi, Bryssel, Belgia
- *Kan menn?* -raportti ilmestyy, ja Kööpenhaminassa järjestetään miehiä, työelämää ja tasa-arvoa käsittelevä konferenssi.

2000

MR-JÄM hyväksyy *Pohjoismaisen tasa-arvoyhteistyön ohjelman 2001–2005*. Yhteistyöohjelmassa on kolme painopistealuetta:

- Sukupuolinäkökulman sisällyttäminen Pohjoismaiden kansallisiin budjetteihin
- Miehet ja tasa-arvo
- Naisiin kohdistuva väkivalta

Tärkeitä konferensseja, seminaareja ja hankkeita:

- Tasa-arvoa ja tulevaisuutta käsittelevä Itämeren maiden naiset -konferenssarjan toinen konferenssi, Helsinki, Suomi
- Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista, kilpailukykyä ja kasvua käsittelevä konferenssi, Pariisi, Ranska
- Pohjoismaisen valtavirtaistamishankkeen loppuraportti *Gender Mainstreaming i Norden – en strategi för jämställdhet, arbetsmarknads- och ungdomspolitik* ilmestyy.

1999

Norjan Tromssassa järjestettävän *Women's World* -konferenssin yhteydessä pidetään pohjoismainen ministerikokous, ja Pohjoismaiden tasa-arvoministerit osallistuvat Pohjoismaiden hyvinvointia käsittelevään keskusteluun.

Tärkeitä konferensseja, seminaareja ja hankkeita:

- Naisia ja demokratiaa uuden vuosituhannen kynnyksellä tarkasteleva konferenssi, Reykjavik, Islanti
- *Tasa-arvoiset demokratiat? Sukupuoli ja politiikka Pohjoismaissa* -raportti

1997

MR-JÄM hyväksyy miehiä ja tasa-arvoa koskevan toimintasuunnitelman. MR-JÄMin ja pohjoismaisten yhteistyöministeriöiden aloitteesta hyväksytään suunnitelma tasa-arvon sisällyttämiseksi PMN:n sihteeristön toimintaan. Pohjoismaiden ja Baltian maiden tasa-arvoministerit pitävät ensimmäisen yhteisen kokouksen. Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteistyöohjelma 1998–2000 hyväksytään.

Tärkeitä konferensseja, seminaareja ja hankkeita:

- Naisia, työtä ja taloutta käsittelevä pohjoismainen konferenssi, Reykjavik, Islanti
- Pohjoismaiden ja Baltian maiden konferenssi *Women and Men in Dialogue*, Valmiera, Latvia

1996

Tärkeitä konferensseja, seminaareja ja hankkeita:

- Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista käsittelevä pohjoismainen hanke
- Pohjoismaissa ja lähialueilla tehtävää tasa-arvoyhteistyötä tarkasteleva selvitys *Norden och närområdena – kartläggning av jämställdhetsarbetet*

1995

MR-JÄM hyväksyy *Pohjoismaisen tasa-arvoyhteistyöohjelman 1995–2000*.

Yhteistyöohjelmassa on viisi painopistealuetta:

- Edistetään naisten ja miesten yhtäläistä osallistumista poliittisiin ja taloudellisiin päätöksentekoprosesseihin.
- Edistetään naisten ja miesten taloudellista tasa-arvoa ja vaikutusmahdollisuuksia.
- Edistetään työelämän tasa-arvoa.
- Parannetaan sekä naisten että miesten mahdollisuuksia vanhemmuuden ja palkkatyön yhdistämiseen.
- Vaikutetaan eurooppalaiseen ja kansainväliseen kehitykseen tasa-arvon saralla.

Pohjoismainen naistutkimusinstituutti (NIKK) perustetaan ja sijoitetaan Osloon yliopiston yhteyteen.

1994

Turussa järjestetään *Pohjoismainen foorumi*, jonka yhteydessä pidetään Pohjoismaiden tasa-arvoministeriöiden kokous. Tilastoraportti *Women and Men in the Nordic Countries. Facts and Figures 1994* ilmestyy.

1990

Miesten ja naisten samapalkkaisuutta Pohjoismaissa käsittelevä pohjoismainen hanke

1988

MR-JÄM hyväksyy *Pohjoismaisen tasa-arvoyhteistyön toimintasuunnitelman vuosiksi 1989–1993*. Yhteistyöohjelmassa on kaksi painopistealuetta:

- Naisten rooli talouskehityksessä
- Naisten ja miesten mahdollisuudet työn ja perhe-elämän yhdistämiseen

Oslossa järjestetään *Pohjoismainen foorumi*, jonka yhteydessä pidetään vi-rallinen pohjoismainen tasa-arvokonferenssi.

1987

Tärkeitä konferensseja, seminaareja ja hankkeita:

- Miehiä ja tasa-arvoa käsittelevä pohjoismainen hanke
- Maahanmuuttajataustaisia musliminaisia käsittelevä pohjoismainen hanke
- Naisten houkuttelemista tietotekniikka-alalle käsittelevä pohjoismainen hanke
- Pohjoismainen *Osaammeko asua yhdessä?* -hanke

Pohjoismaiden naisia ja miehiä käsittelevä tilastoraportti ilmestyy. *Odotuksen aika on ohi. Naispolitiikan käsikirja* ilmestyy tanskan kielellä ja käännetään myöhemmin suomeksi.

1986

Sukupuolittuneita työmarkkinoita käsittelevä pohjoismainen raportti ilmestyy.

1985

Pohjoismaiden ministerineuvosto julkaisee Pohjoismaiden naispolitiikkoja kä-sittelevän kirjan *Blomster & spark. Samtaler med kvindelige politikere i Norden om deres historiske rolle og deres dagligdag*. Sukupuolittuneita työmarkkinoita käsittelevä yhteispohjoismainen Bryt Avaa -hanke käynnistyy (päättyy 1989).

1982

Tasa-arvoasiain ministerineuvosto hyväksyy ensimmäisen pohjoismaisen tasa-arvoyhteistyön ohjelman.

Tärkeitä konferensseja, seminaareja ja hankkeita:

- Naisia Pohjoismaiden politiikassa käsittelevä hanke
- Parisuhdeväkivaltaa käsittelevä pohjoismainen hanke

1981

Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristöön palkataan erityisasiantun-tija, jonka päävastuualueena ovat tasa-arvokysymykset. Tasa-arvoasiain ministerineuvosto pitää kokouksen Pohjoismaiden tärkeimpien työnanta-jajärjestöjen kanssa. Pohjoismaisessa hankkeessa tarkastellaan tekniikan kehityksen merkitystä naisten ja miesten väliselle tasa-arvolle työelämässä.

1980

Vastuu pohjoismaisen tasa-arvoyhteistyön sisällöstä siirtyy tasa-arvoministereille. Tasa-arvoministerit pitävät kokouksen Pohjoismaiden neuvoston sosiaali- ja ympäristövaliokunnan kanssa. Oslossa pidetään tasa-arvovaliokunnan ja Pohjolan ammatillisen yhteisjärjestön kokous. Pohjoismaisessa hankkeessa käsitellään Pohjoismaiden sukupuolittuneita työmarkkinoita.

1979

Pohjoismaiden ministerineuvosto, Pohjoismaiden neuvosto, Pohjolan ammatillinen yhteisjärjestö, Pohjoismaiden työnantajajärjestöt ja kansallisten naisjärjestöjen edustajat sekä useiden eri ministeriöiden virkamiesedustajat pitävät kontaktikokouksen. Pohjoismaisessa hankkeessa käsitellään yhteiskuntasuunnittelua ja asumismuotoja.

1978

Pohjoismaiden neuvoston sosiaali- ja ympäristövaliokunta ja pohjoismaiset yhteistyöministerit pitävät kokouksen, jossa hyväksytään pohjoismaisen tasa-arvoyhteistyön toimintaohjelma. Kokouksessa ehdotetaan tasa-arvoasiain virkamieskomitean (ÄK-JÄM) perustamista. Pohjoismaisen tasa-arvotiedotuslehtisen ensimmäinen numero ilmestyy kesäkuussa 1978. Pohjoismaisessa hankkeessa käsitellään avioliittoa ja elatusta Pohjoismaissa.

1977

Pohjoismaiden neuvoston sosiaali- ja ympäristövaliokunta ehdottaa pohjoismaisen tasa-arvoyhteistyön toimintaohjelman esittelemistä Pohjoismaiden neuvoston seuraavan vuoden istunnossa.

Tärkeitä konferensseja, seminaareja ja hankkeita:

- Naisten ja miesten välisen tasa-arvon oikeudellista suojaa käsittelevä pohjoismainen seminaari, Espoo, Suomi
- Tiedotusvälineitä ja tasa-arvoa käsittelevä pohjoismainen hanke
- Vanhempainvapaata käsittelevä pohjoismainen hanke

1976

Ruotsin Glumslövisissä järjestetään työ- ja perhe-elämän tasa-arvoa käsittelevä pohjoismainen seminaari.

1975

Perustetaan tasa-arvokysymysten pohjoismainen kontaktiryhmä, joka pitää ensimmäisen kokouksensa huhtikuussa 1975.

1974

Pohjoismaiden ministerineuvosto päättää joulukuussa 1974, että kunkin Pohjoismaan hallituksen tulee nimetä henkilö, jonka tehtävänä on pitää yhteyttä muiden Pohjoismaiden ministeriöihin tasa-arvoasioissa.

norden

Pohjoismaiden ministerineuvosto

Ved Stranden 18
DK-1061 København K
www.norden.org

ANP 2010:782
ISBN 978-92-893-2169-3

